

KANNING

Ein miðal metingarstigi varð útroknaður av dátuforritinum Survey Monkey, og tey trý umráðini, sum persónarnir mettu vánaligast, var kunning í mun til líkamliga rørslu, sálarlig viðurskipti og krøv ella væntanir til broyttan lívsstíl.

Uppfylging aftaná gastric bypass

Viðvíkjandi spurninginum um, hvussu kunningin frá viðgerðarstaðnum var aftaná skurðviðgerðina, svараðu 49 persónar. Tey trý umráðini, sum persónarnir mettu vera ringast, vóru somu umráðini, sum tey eisini mettu seg vera ringast kunnaði um áðrenn viðgerðina. Hetta var kunning í mun til líkamliga rørslu, sálarlig viðurskipti og krøv ella væntanir til broyttan lívsstíl.

Í mun til lívsstíl og langtíðaruppfylging svараðu 67% av monnunum, at kunningin var góð ella sera góð í mun til 35% av kvinnunum. 46% av kvinnunum mettu, at eingin kunning var um lívsstíl. Um kunningin hevur verið ymisk, framgongur ikki í hesi kanning, tá dentur ikki varð lagdur á hetta í kanningini. Tað kann vera ymiskt, hvussu kunningin verður fatað, ella hvat hvør einstakur krevur av kunning og tørvar innan ymisk evni.

Í mun til langtíðaruppfylging vísti kanningin, at 44 persónar svараðu uppá spurningin. 58% av teimum sum svараðu fingið uppfylging, ímeðan 38% ikki fingið langtíðaruppfylging, 4% vistu ikki. 34 luttakarar svараðu uppá spurningin um, hvussu leingi uppfylgingin vardi. Hjá teimum flestu vardi uppfylgingin undir 2 ár, men seks av teimum fingið uppfylging aftaná 5 ár.

Til spurningin um, hvussu langtíðaruppfylgingin varð skipað, svараðu 39, at tey fingið yvir til mæltar blóðroyndir, 34 persónar fingið uppfylging hjá egnum lækna og 20 fingið skrivliga kostvegleiðing frá viðgerðarstaði.

Vísandi til spurningin, um tað er nakað, ið tey GBP skurðviðgjördu hava saknað í uppfylgingini svараðu 30% ja, 52% svараðu nei, og 17% vistu ikki. Av teimum sum svараðu ja, saknaðu tey stuðul í mun til sálarlig viðurskipti, kostráðgeving, persónligar samrøður og bólkasamrøður við onnur GBP skurðviðgjörð. Harafturat saknaði onkur møguleikan at koma til plastikkirurg at meta um viðgerðarmøguleikar fyri leysa húð. Fleiri, ið høvdu goldið viðgerðina sjálvi, viðmerktu, at tey ynsktu somu uppfylging, sum tey, ið vóru tilvíst frá tí almenna.

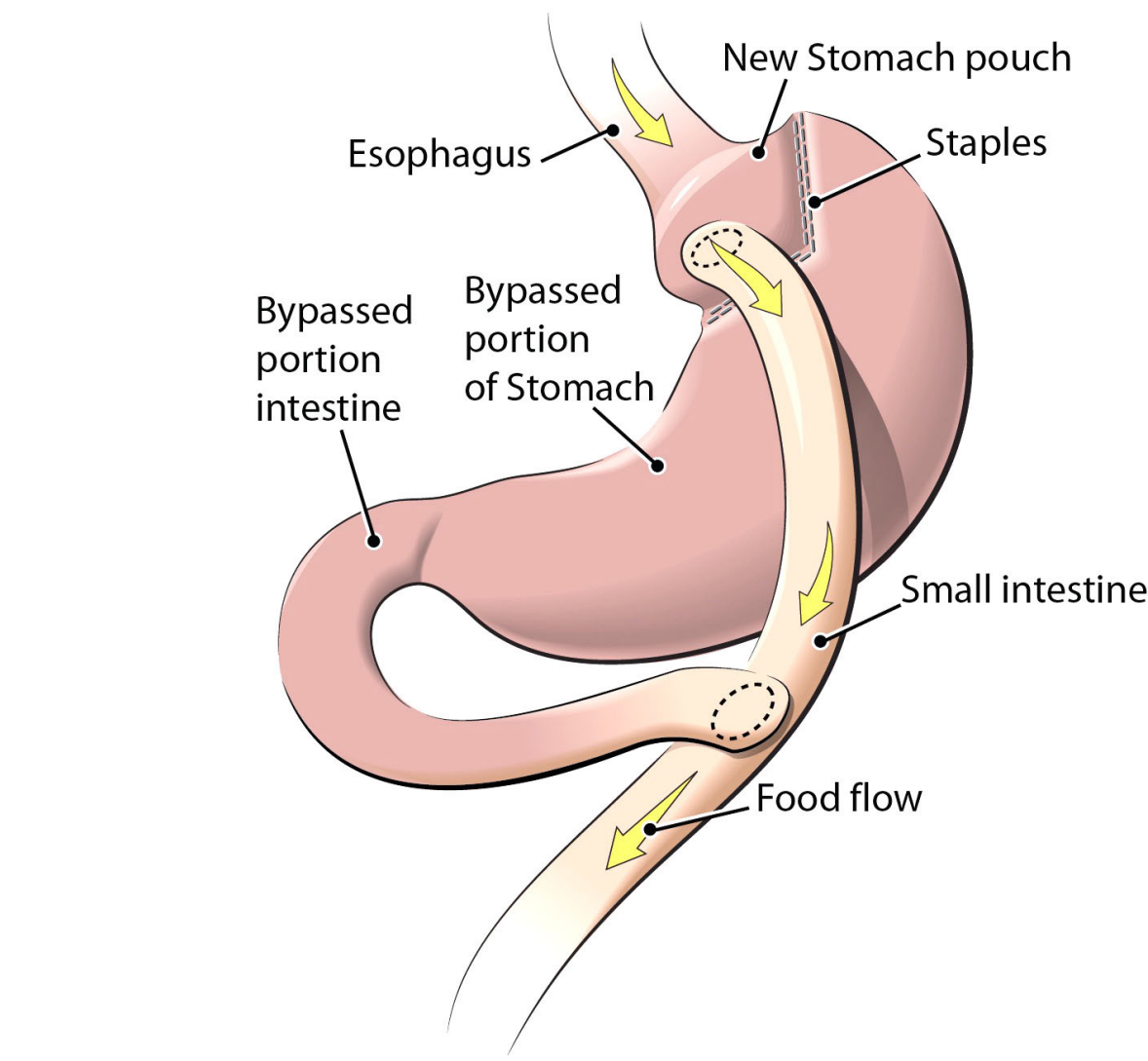
Til spurningin um, í hvussu stóran mun lívsstílin er broyttur eftir GBP viðgerðina, vístu svarini, at lívsstílin var broyttur javnt millum luttakararnar í mun til sunnari kostvanar, økta líkamliga rørslu, fleiri sosialar samverur og øktan arbeidssførleika.

Í samband við spurningin um, hvat var ein stuðul til broyttan lívsstíl, var miðalútrokning gjörd av svarunum av dátuforritinum surveymonkey. Tey trý umráðini, ið vóru mest stuðlandi, vóru sum nummar eitt familja og vinir, sum nummar tvey uppfylging hjá egnum lækna, og nummar trý var skrivlig vegleiðing frá viðgerðarstaði.

Framtíðar tilboð til fitiskurðviðgjörð

84% svараðu ja til, at tey høvdu gjørt brúk av einum ambulatorium, um hetta varð sett á stovn. 2% svараðu nei, og 14% svараðu veit ikki.

Til síðst varð spurt um, hvørji møgulig hugskot luttakararnir í kanningini høvdu í mun til, hvussu uppfylgingin kundi verið skipað í Føroyum. Samandráttur av hesum vísti, at flestu ynsktu, at eitt toymi varð sett á stovn við ymiskum fakfólki við servitan

innan økið. Eitt stórt ynski var at fáa einstaklingasamrøður og bólkasamrøður við serligum atlit til kost, rørslu, lívsstíl og sálarlig viðurskipti. Tilboðið skuldi vera galdandi fyri øll, óansæð í hvørjum landi viðgerðin varð framd, og um viðkomandi sjálvur hevði tikið stig til viðgerð. Dentur varð lagdur á ynski um langtíðaruppfylging, og at kunningin eisini var væl skipað undan viðgerðini.

Ein vísindalig kanning vísir á týðningin av einum fitiviðgerðartoymi, og at lívstíðar lang uppfylging er lykilin til góð langtíðar úrslit. Førleikin hjá sjúklinginum at gera lívsstílsbroytingar og at fasthalda broyttan lívsstíl nógv ár eftir skurðviðgerð, er tann mest týðandi tátturin til væleydnað vekttað eftir fitiskurðviðgerð.

Umleið helmingurin av teimum spurdu søgdu seg ikki at sakna nakað í uppfylgingini. Hetta er undrunarvert, tá 84% siga, at tey høvdu tikið av tilboðnum, um eitt ambulatorium fyri fitiskurðviðgjörð varð sett á stovn í Føroyum. Hetta fær okkum at hugsa um, um tað kann vera grundað av vantandi vitan um, hvørji tilboð kunnu vera eftir viðgerð ella, at tey GBP skurðviðgjördu ikki seta krøv til uppfylging. Tað at 84% høvdu tikið av tilboðnum um eitt ambulatorium kundi týtt uppá, at tørnur er á at menna uppfylgingina.

Avleiðingin av vantandi uppfylging kann vera, at trupult kann verða hjá teimum GBP skurðviðgjördu at halda fast í lívsstílsbroytingum. Vantandi uppfylging kann gera, at komplikatióinir verða uppdagaðar seint, sum kann hava við sær heilsutrupulleikar, ið samfelagsliga kann verða kostnaðarmikið.

Framtíðar møguleikar

Ein luttakari í kanningini viðmerkti eina óvissu um sína framtíð, tá gastric bypass er ein rímliga nýggjur viðgerðarháttur. Hetta setir spurningin um, hvussu framtíðarútlitin eru, og hvørjar nýggjar avbjóðingar tey

gastric bypass skurðviðgjördu og heilsustarvsfólk kunnu fáa í framtíðini.

Í arbeiðinum við ritgerðini framgongur, at gastric bypass skurðviðgerðin ikki kann standa einsamøll, men krevur eitt arbeiði av tí skurðviðgjörda og kann krevja langtíðar uppfylging.

Sundhedsstyrelsen vísir á í frágreiðing hjá WHO, at atferðarterapi er neyðug í allari fitiviðgerð, og nevna tey kognitiva viðgerð. Svensk grein um fitiskurðviðgerð nevnir kognitiva atferðarterapi sum fyrsta val til tey, ið hava torført við at tillaga seg til nýggjar matvanar eftir GBP. Hetta kveikir spurningin, um tað í uppfylgingini skal leggjast meir dentur á tann mentala partin, og um kognitiv viðgerð skal vera ein partur av langtíðar uppfylgingini.

Landsstýrið hevur, eins og aðrar stjórnir í vesturheiminum, gjørt eina fólkaheilsuætlan sum ein lið í visjón 2015. Endamálið við ætlanini er at betra um heilsustøðuna hjá føroyingum og at betra um lívsgóðskuna og við tí eisini at leingja um livitíðina (Føroya Landsstýri, 2006). Eitt boð um framtíðina kann vera, at eitt ambulatorium varð sett á stovn, har eitt tvørfakligt toymi var tilknýtt. Hetta toymið kundi veitt vegleiðing og ráðgeving áðrenn og eftir fiti skurðviðgerð. Toymið kundi verið samansett av serkønum fakfólki innan ymisk økir, soleiðis at sjúklingurin kundi fingið persónstillagaða kunning og uppfylging. Møguleiki hevði eisini verið at tikið familjuna við í kanningini og uppfylgingini. Hetta kundi verið skipað sum ein miðstøð, ið kundi ligið eitt hvørt stað í landinum. Við at miðsavna uppfylgingina, er møguleiki fyri, at tann fitiskurðviðgjörði fær dygdargóða uppfylging; starvsfólkini við ymiskari servitan og førleikum kunna sparra sínámillum, ið kann hava eina synergieffekt, ið er til gagns fyri sjúklingin. Somuleiðis kundi tað lætt um hjá teim fitiskurðviðgjördu at hava EITT stað at venda sær til.

Sum liður í menning av tí fyrribyrgjandi

økinum, kundi tað verið áhugavert at sett á stovn eitt uppihaldsstað fyri tey, ið hava ætlanir um at lata seg fitiskurðviðgerða. Hetta kundi verið við til at brynja hvønn einstakan til frammanfyri standandi skurðviðgerð. Á uppihaldsstaðnum kundi verið arbeitt við sjálvsmynd, sjálvsvirði, kosti, rørslu og broyttum lívsstíli. Kunningin kundi verið skipað í bólki og við einstaklinga samrøðum, sum er tillagað eftir tørvinum hjá tí einstaka. Sama tilboð kundi verið sett teimum í boði eftir skurðviðgerðina ella sum eitt dag- ella kvøldskúlatilboð.

Fokus á tað fyrribyrgjandi økið við vekttaði sum úrsliti kundi viðført færri fitiskurðviðgerðir og færri fylgisjúkur av yvirvekt. Tilvitan um týðningin av tillaganum lívsstíli kundi fyrribyrgt komplikatiónum eftir gastric bypass skurðviðgerð. Samanumtikið kundi fyrribyrging og uppfylging aftaná GBP bøtt um heilsustøðuna við hækkaðum lívskvaliteti, sum kundi verið ein samfelagslig sparing.

Hvussu umboðandi er kanningin?

Av tí at eingi hagtøl eru fyri talið av gastric bypass skurðviðgjörðum føroyingum, er torført at siga, hvussu umboðandi kanningin er. 10 fólk eru GBP skurðviðgjörð í Føroyum, nøkur eru send uttanlands av Heilsuverkinum, ímeðan onnur sjálvi hava tikið stig til fitiskurðviðgerðina uttanlands. Spurnarkanningin varð send talgild út til nøkur GBP skurðviðgjörð ymsastaðni í landinum, sum síðan sendu kanningina víðari til onnur GBP skurðviðgjörð í Føroyum, sum hesi vistu um. Í kanningini eru ymisk lond umboðandi, har skurðviðgerðin varð framd, ymiskir aldursbólkar og bæði kynini eru eisini umboðandi.

Tær triggjar, ið gjördu kanningina, vilja at enda takka øllum teimum 54 fólkunum, ið luttóku í kanningini. Uttan svarini hevði kanningin ikki verið møgulig.